

E-BAŠTINA – ZBIRKA ARHIVSKIH ENCIKLOPEDIJSKIH I LEKSIKOGRAFSKIH IZDANJA

Cvijeta Kraus

Irina Starčević Stančić

Bea Hrup

Leksikografski zavod Miroslav Krleža

8-9. svibnja 2025., Zagreb

Digitalizacija starih tiskanih leksikografskih izdanja

- **projekt digitalizacije** započet u Leksikografskom zavodu 2008. godine
 - **Portal znanja** objavljen 2009. godine – projekt u tijeku
 - posljednji redizajn 2024. godine
 - **160 395 natuknica iz 11 arhivskih izdanja** s uključenim vezama na aktualna izdanja mrežnog izdanja Hrvatske enciklopedije i Hrvatske tehničke enciklopedije

Digitalizacija starih tiskanih leksikografskih izdanja

- projekti digitalizacije financirani natječajima MKM
 - Digitalizacija **Kataloga retrospektivne bibliografije članaka** Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža
 - **Digitalna zbirka Mate Ujevića**
 - Digitalizacija **Pomorske enciklopedije** Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža
 - **Virtualna izložba** Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža
- **Zbirka enciklopedijske baštine** objavljena u prosincu 2023.
 - Zbirka arhivskih enciklopedijskih i leksikografskih izdanja tiskanih do 1990. (1996.) godine

[O portalu](#) [Upute](#) [Bibliografija](#) [Kontakt](#) [Uvjeti korištenja](#)

Hrvatska
enciklopedija

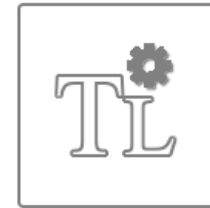
Hrvatska tehnička
enciklopedija

Hrvatski biografski
leksikon

Hrvatski opći
leksikon

Tehnički
leksikon

Hrvatski obiteljski
leksikon

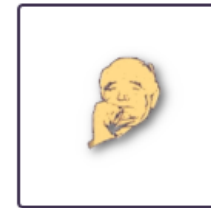
Istarska
enciklopedija

Nogometni
leksikon

Filmski
leksikon

Krležijana

Medicinski
leksikon

Pomorski
leksikon

Filmska
enciklopedija

Enciklopedijska
baština

Zbirka enciklopedijske baštine

Pretraži zbirku

* gornju tražilicu možete koristiti za pretraživanje svih izdanja u zbirci
ako želite pretraživati pojedinačno izdanje u zbirci, odaberite ga dolje

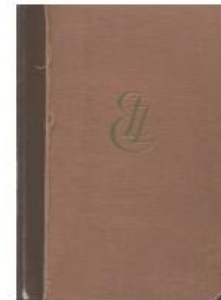
Enciklopedije i leksikoni

Enciklopedija
fizičke kulture

Enciklopedija
hrvatske umjetnosti

Enciklopedija
Leksikografskog zavoda

Enciklopedija
likovnih umjetnosti

Medicinska enciklopedija
I. izdanje

Otorinolaringologija

Zbirka enciklopedijske baštine

e-bastina.lzmk.hr

- **12** digitaliziranih arhivskih izdanja, tiskanih od 1954. do 1996. godine
 - Enciklopedija **fizičke kulture**
 - Enciklopedija **hrvatske umjetnosti**
 - Enciklopedija **Leksikografskog zavoda**
 - Enciklopedija **likovnih umjetnosti**
 - **Medicinska** enciklopedija
 - **Otorinolaringologija**
 - **Poljoprivredna** enciklopedija
 - **Pomorska** enciklopedija
 - **Sportski** leksikon
 - **Šumarska** enciklopedija (dva izdanja)
 - **Tehnička** enciklopedija

Zbirka enciklopedijske baštine

e-bastina.lzmk.hr

- zbirka sadrži **57 svezaka** dostupnih za pretraživanje natuknica i pregledavanje
- ukupno **95 000 natuknica u 11 izdanja** dostupno je za pretraživanje putem tražilice
 - iznimka je *Otorinolaringologija*, koja zbog specifičnosti sadržaja nije uključena u rezultate pretraživanja

ENCIKLOPEDIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

 Zbirka e-baštine Dodaci ▼ Prelistaj ▼

Pretraži enciklopediju

A

B

C

Č

Ć

D

DŽ

Đ

E

F

G

H

I

J

K

L

Lj

M

N

Nj

O

P

Q

R

S

Š

T

U

V

W

X

Y

Z

Ž

- AACHEN
- AADNÄS, Peder Pedersen
- AALTO, Alvar Hugo Henrik
- AALTONEN, Wäinö
- AARSLEFF, Carl Wilhelm Oluf Peter
- ABA NOVÁK, Vilmos
- ABACCO, Antonio dall'
- ABACULUS
- ABADIE, Paul, ml.
- ABAGAR
- ABAISI, Arduino
- ABAK
- ABAKELIA, Tamara Grigorjevna
- ABAKUL
- ABAŽUR

- ACRUVIUM
- ACTA SANCTORUM
- ACTION-PAINTING
- ACTIUM
- ACUMINCUM
- ACUÑA, Luis Alberto
- AČEVSKI, Đorđi Ordanov
- AD DRINUM
- AD FINES
- AD SCROFULAS
- AD VIVUM
- ADA
- ADA-RUKOPIS
- ADALBERT
- ADAM KLISSI

- AGAFONOV, Grigorij Mihajlovič
- AGAM, Jacob Gipstein
- AGAMED
- AGAPA
- AGAPIĆ
- AGAPITO, Andrija
- AGAR, Jacques d'
- AGASSE, Jacques-Laurent
- AGATARH
- AGATON
- AGAZIJA
- AGBABA, Zvonko
- AGEZANDAR
- AGFA
- AGGHÁZY, Gyula

- AKERS, Benjamin
- AKHETATON
- AKIMOV, Ivan Akimovič
- AKOLIT - svijećnjak
- AKRATAFOR
- AKROLIT
- AKROPOLA
- AKROTERIJ
- AKSIJALAN
- AKT
- AKTEON
- AKVAFORTE
- AKVAMANILE
- AKVAMARIN
- AKVAREL

ENCIKLOPEDIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

 Zbirka e-baštine Dodatci Prelistaj

arhite|

ARHITEKTURA

ARHITEKTURNO SLIKARSTVO

ARHITEKTURA

DRVENA ARHITEKTURA

FORTIFIKACIONA ARHITEKTURA

KOLONIJALNA ARHITEKTURA

VRTNA ARHITEKTURA

UTILITARNA ARHITEKTURA

DRVENA ARHITEKTURA

[Vidi PDF...](#)

Stranica: 92

Svezak: 2

[Vidi u Enciklopediji hrvatske umjetnosti](#)

DRVENA ARHITEKTURA, opći naziv za građevine, kod kojih su glavni konstruktivni elementi (nosive stijene, krovna konstrukcija i dr.) izvedeni od drva. Otkako je čovjek u doba prethistorije počeo graditi prve zaklone i nastambe, pa do arhitektonskih realizacija najnovijeg doba, često se služio

drvom kao građevnim materijalom. Osnovni je preduvjet za opsežniju upotrebu drva u građevne svrhe na nekom području (pored pozitivnih svojstava drva) šumsko bogatstvo; iz šuma se sječom i naknadnom obradom dobiva drvo kao građevni materijal. Prednosti drva kao građevnog materijala jesu: mogućnost lagane obradbe, malena specifična težina, svojstvo termičkog i akustičkog izoliranja i relativno dosta velika čvrstoća, elastičnost i tvrdoća. Loša su mu svojstva mogućnost brzog raspadanja i neotpornost prema vatri.

U najstarije doba, kad je čovjek u neolitiku počeo izgrađivati nastambe u obliku jama, on upotrebljava za njihovo prekrivanje drveno šiblje, koje često premazuje lijepom od zemlje, odnosno pokriva kožom ili lišćem. U daljnjem razvoju neolitika, kad se prelazi na izgradnju stabilnijih objekata, dolazi u ravnica srednje i sjev. Evrope (naročito na području između Karpata i Baltika) do izgradnje masivnih drvenih nastamba. Debla stabala (naročito cmogorice) pružala su prikladnu građu za konstrukciju objekata, jer su uz čvrstoću osiguravala dobru termičku zaštitu. Konstruktivna struktura izgradnje najstarijih nastamba sastojala se ili od sistema vertikalno u zemlju zabijenih debala, na koja se pričvršćuju redovi horizontalno položenih poluoblica ili brvana (polubrvnara), ili od sistema horizontalno položenih debala učvršćenih i povezanih preklopom na uglovima (masivna drvenjara). Oba konstruktivna sistema uvjetovala su izvedbu ravnih stijena, odnosno nastamba pravilnog pravokutnog tlocrta, kod kojih je otvor (vrata) orijentiran redovito prema jugu (zaštita od sjev. vjetrova) i zaklonjen natkrivenim predvorjem. Tako nastaju nastambe megaronskog tipa. Na području Mediterana, gdje su klimatski uslovi

T

TAGG, Alan, engleski scenograf i kostimograf (Sutton-in-Ashfield, 13. IV 1928 —). Studirao u Londonu na Old Vic Theatre School. Djeluje kao scenograf od 1952, surađujući s redateljima-inovatorima M. MacOvanom, P. Brookom i R. Harrisonom. Priključuje se grupi »gnjevnih mladih ljudi« oko književnika i glumca Johna Osborna i oprema njihove drame. Ostvaruje neo-realističke opreme; perhorezirajući konvencionalnu platnenu kulisu, upotrebljava sirovi materijal raskidanih oblika i grubo oličen jarkim bojama, čime postiže osebujne efekte. Glav. ostvarenja u Londonu: J. Osborn, *Look back in anger* i *The entertainer*; C. Wood, *Meals on wheels*. U Manchesteru inscenirao operu B. Brittena *Peter Grimes*, a u Memorial Theatre u Stratfordu-on-Avon Shakespeareova *Mletačkog trgovca*. S. Bič.

TALLON, Roger G., francuski dizajner (1929 —). Završio tehnički studij. Od 1951 radi kao samostalni dizajner. Prof. na École Nationale Supérieure des Arts Décoratifs u Parizu. Direktor prvog i najznačajnijeg dizajn-biroa u Francuskoj »Technès«, koji je realizirao velik broj proizvoda za franc. i strane firme. Jedan od najpoznatijih je univerzalni tokarski stol »Gallic 16« za belg. firmu »Mondiales«, koji je kultiviranim izgledom, ergonomskim rješenjima rukovanja i tehnološkom racionalizacijom u proizvodnji potaknuo ostale proizvođače alatnih strojeva da posvete pažnju problemu oblikovanja. M. Meš.

TAMANJAN, Aleksandr Ivanovič, armenski sovjetski arhitekt (Krasnodar, 14. III 1878 — Erevan, 20. II 1936). Studirao u Petrogradu. Do Oktobarske revolucije gradio uglavnom u neoklasicističkom stilu. Od 1923 djeluje u Erevanu kao glav. inženjer Armenske SSR. Svojim stvaranjem, u kojemu su moderne koncepcije povezane s tradicijom armenskoga nar. graditeljstva, znatno je utjecao na formiranje sovjetske armenske arhitekture. Autor je prvoga plana rekonstrukcije Erevana (1924), te Leninakana, Kamoa, Ahta-Ahpara i Ečmiadzina. Izgradio niz objekata u Erevanu (nekoliko znanstvenih instituta, opservatorij, hidroelektrana, zgrada vlade ASSR). M. My.

TARASEVIČ, Leontij, ukrajinski bakrorezac s kraja XIX st. Učio 1870—80 kod braće Kilian u Augsburgu. Radio u Černigovu, Moskvi i Kijevu. Bakrorez je štampao na papiru, pergamentu i svili. Njegovi portreti ističu se preciznim crtežom i profinjenom karakterizacijom likova. Posebnu vrijednost imaju njegovi bakrorezi — ilustracije »Kijevo-Pečerskoga Paterika« (zbornik religioznog sadržaja). M. My.

TASSILI (Tassili-n-Ajjer), stjenovita visoravan u sjeveroist. dijelu masiva Ahaggar, sjv. Afrika. Na stijenama toga područja otkriven je već 1933 golem broj prethist. i protohist. ugraviranih crteža, te jednobojnih i višebojnih slika, stilski i tematski srodnih s istodobnim spiljskim slikama u Španjolskoj. Sistematski su ti crteži i slike istraženi i katalogizirani u ekspediciji 1950 (H. Lhote). Njihov tematski repertoar obuhvaća izolirane likove životinja (slonovi, žirafe, nosorozi) i scene s ljudskim i životinjskim figurama (ples, borba, hajka na bivoile, lov itd.). Unutar toga čitavoga kompleksa slika može se razlikovati veći broj stilsko-razvojnih etapa, koje se u velikim crtama mogu svesti na tri faze. Lik. prikazi najstarije faze (oko — 5000 do — 3500) dani su naturalistički; poslije toga nastupa faza shematizacije i dekadanse, a na kraju (oko — 1300?) javlja se utjecaj kulture koja je već poznavala konja i kola (tip »kola u letećem galopu«).

LIT.: H. Lhote, Prehistorijske freske u Sahari, Zagreb 1964. M. Sr.

TER-ARUTUNIAN, Rouben, američki scenski tehničar i scenograf armenskoga podrijetla (Tbilisi, 24. VII 1920 —). Emigrirao s roditeljima u djetinjici u Pariz, gdje studira slikarstvo na Académie Julian i Grande Chaumière. Od 1951 živi u USA. Radi za New York City Opera; vrši rekonstrukciju

na planovima Plevna, Loveča i Burgasa. Autor brojnih rasprava o urbanizmu.

TRUTOVSKI (Trutovskij), Konstantin Aleksandrovič, ukrajinski slikar i grafičar (1826—93). Učio u Petrogradu, djelovao kao pedagog u Moskvi. Prikazivao na idilički način život rus. i ukrajinskoga seljaka (*Kolo u Kurskoj guberniji*; *Kolede u Malorusiji*; *Soročinski sajam*). U pojedinim djelima izražuje kritički stav prema postojećem poretku (*Iseljenici u Kurskoj guberniji*; *Ubiranje poreznog duga*). Ilustrirao književna djela A. S. Puškina, T. G. Ševčenka i N. V. Gogolja; njegove ilustracije basna I. A. Krylova znače visok domet satire. Suradivao kao grafičar u brojnim književnim listovima (satirični časopis »Iskra«). M. My.

TURK, Marko, tehničar i industrijski dizajner (Ljubljana, 1920 —). Počevši dizajnom u širokom rasponu, ograničio se postepeno na projekte za električne aparate; šef je proizvodnje »Elektro-akustičnoga laboratorija« u Ljubljani. Za svoja ostvarenja, među kojima se ističu mikrofoni MD 9 i MD 8 izloženi u Mus. of modern art u New Yorku, primio nekoliko inozemnih priznanja i Prešernovu nagradu za industrijsko oblikovanje 1965. R.

U

UJEVIĆ, Marija, kiparica (Zagreb, 20. X 1933 —). Završila akademiju u Zagrebu 1958 (P. Kršinić). Pohađala Central Art School u Londonu 1959. Raniji su joj radovi pretežno portreti u kojima je psihološka deskripcija podređena kubičnoj koncepciji volumena; neki od njih nose simbolička značenja (*Glava Sunce*, 1952; *Kataklizma*, 1953). U posljednje vrijeme usmjerena je na problem ženskog akta; stilizacijom i potenciranjem pojedinih partija uspijeva izraziti smisao materinstva kroz rast i bujanje organskih oblika. Na natječaju za spomenik Union Internationale de Télécommunication u Ženevi 1965 dobila jednu od četiri prve nagrade. Ž. D.

URŠIČ, Branko, arhitekt i dizajner (Ljubljana, 1936 —). Diplomirao arhitekturu u Ljubljani 1962. Izvodi projekte za pokućstvo u industriji »Stole« u Kamniku (pretežno sjedalice i fotelji; dnevni boravak, spavaonica; uredsko, dječje i školsko pokućstvo), koje se proizvodi serijski. Njegove projekte karakteriziraju funkcionalnost i mogućnost uklanjanja pojedinih elemenata u postojeće ambijente. Primio nekoliko nagrada na izložbama u Jugoslaviji i inozemstvu. R.

UTILITARNA ARHITEKTURA, arhitektonski objekti koji nisu namijenjeni stanovanju ili odmoru, već služe određenoj korisnoj djelatnosti (industrijski i poljoprivredni pogoni, laboratoriji, skladišta). Nasuprot stambenoj i reprezentativnoj arhitekturi, kod objekata utilitarnoga karaktera oblikovni moment je u drugom planu, a težište na ekonomičnosti izvedbe i praktičnosti. Prvi veliki utilitarni objekti nastali su u drugoj pol. XIX st., a vezani su uz razvitak industrije i primjenu novih materijala (željezo, beton) i novih konstruktivnih metoda. Ovi su objekti svojim golemim dimenzijama postali znamen industrijskoga doba i nove estetike koja je stilskom eklekticismu XIX st. suprotstavila princip dosljednoga poštivanja materijala, konstrukcije i funkcije. Time je utilitarna arhitektura izvršila presudan utjecaj na formiranje suvremenog arhitektonskog izraza. U novije doba u. a. gubi svoju raniju oznaku. Pod ovim pojmom podrazumijevaju se sada svi objekti javnoga značaja (tržišne i izložbene hale, kolodvori, aerodromi, industrija), koji su često reprezentativno arhitektonski oblikovani i daju specifično obilježje našem vremenu. Ž. D.

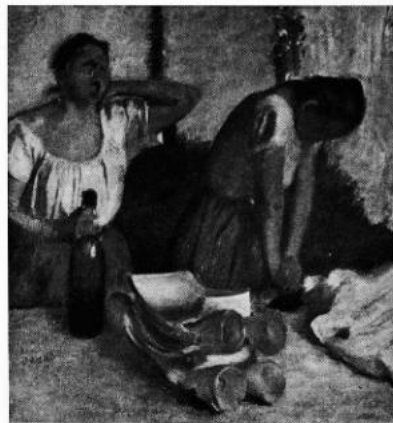
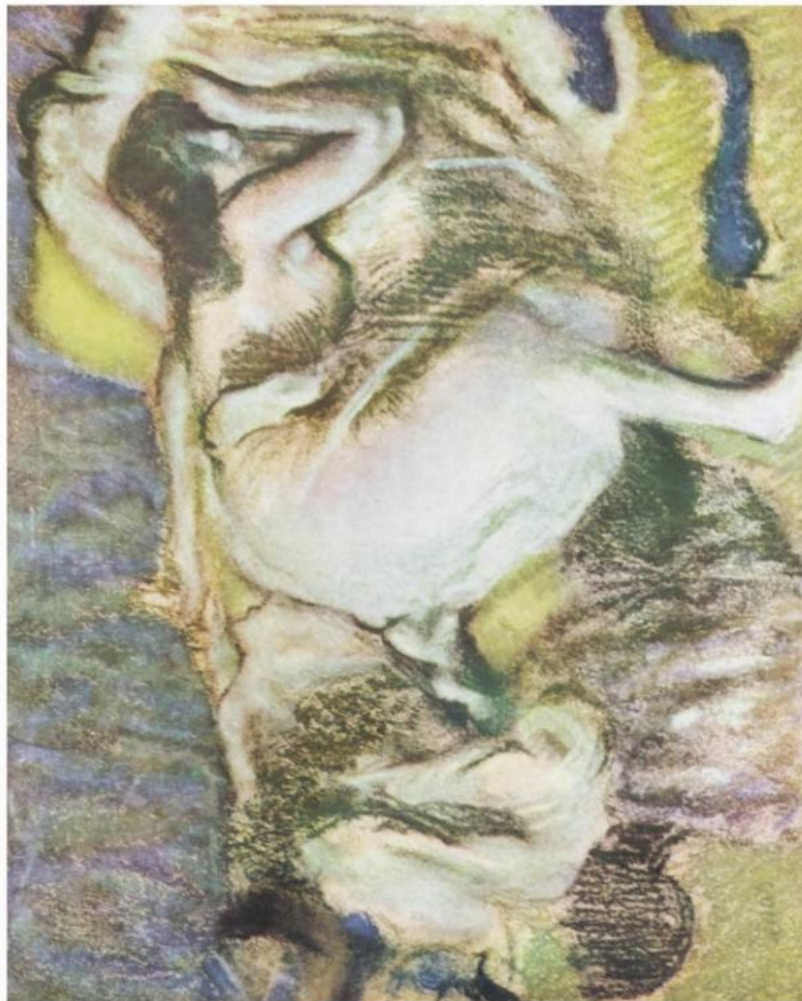
E. DEGAS, *Café-concert*. Lyon, Musée d'Art

učenik J.-A.-D. Ingresa. S prirodneim predispozicijama za crtež kao temeljnu vrednotu likovnog izraza, D. se u svom razvoju izgrađuje na tradiciji, koja je od Clouetâ do Ingresa njegovala osjećaj za mjeru i proporciju, te strogo i preciznost linije. Osjećajući afinitet svojih naziranja sa H. Holbeinom ml. i N. Poussinom, D. slika i crta prema njihovim djelima. Na putu po Italiji 1856—57 obogaćuje svoja crtačka iskustva studijama djela B. Gozzolija, A. Mantegna i S. Botticellija. Oko 1860 slika kompozicije s hist. temama, a započinje radi i u grafici (okropis, litografija); otkriva ljepotu japanskog višebojnog drvoreza (Hokusai, Utamaro), te u svojim radovima traži harmoničan odnos između linije i boje. Oko 1865 dolazi u dodir s E. Manetom; kad je u franc. slikarstvu inaugurirana nova era s pojavom impresionista, D. im se priključuje i izlaze s njima već 1874 i 1877, ali zadržava samostalnost. Njegova ulja iz tog vremena ne slijede karakterističnu metodu impresionista u primjeni boje i svjetlosti kod interpretacije pejzaža i likova u plein-airu. Ostajući u interieuru D. radi aktove, figure i grupe, u kojima impresionističko naziranje dolazi do izražaja prvenstveno u crtežu. Na izložbi impresionista 1886 prezentira seriju radova *Suite de nus de femmes se baignant, se séchant, s'essayant, se peignant ou se faisant peigner*, koji su svjedočanstvo njegove već definitivno izgrađene realističke koncepcije. U toj koncepciji D. zahvata svom oštrinom zapažanja u životnu stvarnost čovjeka u radu (likovi pranja i žena kod glasanja) i velegradskoj desperaciji (scene iz kavana). Metoda mu je pri tome lapidarna; prostor gradi jednostavnim sredstvima, a likove sažima u elementarne oblike. Njegov prijevod realnosti u slici nije temperamentom izbačen na osnovi primljenog dojma, već je taj dojam razrađen, oblik je cizeliran do sasvim suptilnih nijansa u svjetlu i sjeni. D. je bio uvjeren, da se umjetnost mora približiti što više realnosti, i to onoj običnoj, neuljepšanoj stvarnosti, bez obzira da li je ta stvarnost i sama rugoba, ali njegov hladni realizam ne prelazi u grubu naturalizam (Lj. Babić). Degasovi crteži prividno su bilješke, stvorene u trenu; u stvari oni su rezultat napregnutih analiza i studija usmjerenih na zadatak, da se ljepota pokreta objektivno fiksira u momentu, i da

se taj prolazni fenomen likovno ostvari kao činjenica. Živoću i raznovrsnoću pokreta naročito ga inspiriraju življenja na konjskim trkalištima, u baletnim dvoranama i na pozornici. Trke slika već od 1866, a baletne scene od 1872; kazalište ga naročito privlači efektima igre umjetne svjetlosti. «Kod Degasa opažamo samo suhu volju, potez oštar poput noža. Bilo da se radi o pralji, koja, nagih ramena i ruku, objema šakama pritiskuje glačalo, bilo da se radi o skupini plesačica, koje vježbaju u fosaju, da bi omeškale zglobove, ili o vitkim trkačim konjima, koji se preko tratine vraćaju u konjušnicu, uvijek je kretanja tačna, iako, mišići nisu vidljivi, ona je tako tačna, kao da je urezana čeličnim šiljkom i kao da je taj šiljak slijedio njezinu krivulju i secirao je nošen unutrašnjim fluidom, što vaja njezin oblik. — Superiornost stila izražen u viziji tog umjetnika, koji ne zna za prostodušnost, koji je lišen težnje za dopadljivošću, koji žudi za saznanjem radi opistivanja i za opistivanjem radi saznavanja. On uvijek sve dokraja podrođuje izrazu pokreta, što ga uporno traži u najtačnijem prikazu radnja. . . . To je okrutna umjetnost, još okrutnija onda, kad plamenovi i sjene, što ih svjetlost rampe baca na ljudska tijela, ističu na njima udubljena i čvoruge» (E. Faure). Došavši iskustvom do spoznaje, da mu materija uljene boje ne odgovara za ostvarivanje suptilnih preljeva svjetla rampe i reflektora na inkarnatu plesačica i svili i krepu njihovih kostima, D. se laća pastelne krede. Služeći se ovim sredstvom on nastavlja franc. tradicije XVIII st. (M.-Q. Latour, J.-B.-S. Chardin), a oploduje ih impresionističkom metodom primjenjivanja difuzno ustreptale svjetlosti u rafiniranim šarama i kontrastima. Fanatik rada, auto-kritičan do krajnosti, D. je u svim slikarskim tehnikama, a usto i u grafici ostavio opus, koji je utjecao na generacije. Direktnih učenika u smislu pedagoškom nije imao; njegovim se sljedbenicima smatraju H. Toulouse-Lautrec i J.-L. Forain. U kasnoj fazi života, kad mu je gubitak vida sve više onemogućavao slikanje, modelirao je u glini, vosku i bronci sitne figure (plesalice, jahači, konji), nastojeći da i u plastici izrazi ono, što je bio životni cilj njegova stvaranja: pokret.

Degas

DIJELA: Na konjskim trkalištima; Otkrivanje opere; Plovačica na pozornici; Baletna škola; Aktovi; Žena pred kavanom; Španjolska plesačica; Žena u kupatilu; Baletna svjetlost; Žena kod glasanja rublja (sve djela u Parizu, Louvre); Plesalice; Nisa; Lela u crkvi; Fernando (London, National Gall.); Žena kod glasanja; Hala; Tri plesalice kod toaleti; Plovačica; Plesalice i lepezom; Podizanje kupanja (New York, Metropolitan Mus.); Prva trka; Baletna dvorana (Washington, National Gall.); Pralja; Baletne scene; Konji na stazi; Café-concert; Statue; Garderoba plesalice; portreti (slikarova obitelji, Diego Martelli, Vicomte Léopold).

E. DEGAS, *Žena kod glasanja rublja*. Pariz, Louvre

POČINAK, pastel

Zbirka enciklopedijske baštine

zagreb

Broj pronađenih natuknica: 68

ZAGREB

Enciklopedija likovnih umjetnosti

ZAGREB

Enciklopedija hrvatske umjetnosti

ZAGREB

Enciklopedija Leksikografskog zavoda

Zagreb (auto-moto društvo)

Sportski leksikon

ZAGREB (brod)

Pomorska enciklopedija I. izdanje

ZAGREB (grad)

Pomorska enciklopedija I. izdanje

Zagreb (hokej)

ZAGREB

Vidi PDF...

Stranica: 485-507

Svezak: 2

Vidi u Enciklopediji likovnih umjetnosti

ZAGREB. *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1995–1996. Pristupljeno 8. 5. 2025. <<https://ehu.lzmk.hr/>>.

ACKE STOLNE CRKVE (Liber antiphonarius cathedralis ecclesiae Zagrabienensis MR 10)

ZAGREB, gl. grad te kulturno i gospodarsko središte Hrvatske. Najstarije nalazište na području Zagreba otkriveno je u špilji Veternici na Medvednici: ostaci ognjišta, kamena strugala (moustérienska kultura, oko 43 000). Iz mlađega kamenog doba nađene su kamene sjekire: na Opatovini, u Kustošiji, na Jarunu, u Podsusedu, Trnju te Starom Čiču kraj Velike Gorice gdje je otkopana i keramika ukrašena urezanim vrpčastim girlandama. Iz bakrenoga su doba ulomci keramike lasinjske kulture u Novom Čiču i Dubravi. Pretpostavlja se da iz srednjega brončanog doba potječu ulomci keramičkih posuda nađeni na Gradišću u Starom Čiču, kao i ostava zlatnoga nakita, otkrivena 1899. u Zagrebu (bez točnije oznake nalazišta); iz kasnoga pak brončanog doba, značajke kojega su grobovi sa žarama, potječu predmeti svakodnevne uporabe, oružje i nakit nađeni u Moravcu, Drašćici, Vrapču, Horvatima i Velikoj Gorici. Ostave su nađene u Dežmanovoj ul. 6 i blizu Medvedgrada, brončane sjekire u Podsusedu i Odri, a u Jarunu brončani mač. Na prostoru Muzeja grada Zagreba (Opatička ul. 20 i 22) otkrivena je stambena arhitektura – nadzemne kuće pravokutne osnove, s podovima popločanim oblucima, ognjištem unutar kuće i izvan nje te mnoštvom keramike, od koje dio potječe iz mlađega željeznog doba kada su u ovim krajevima već bili Kelti pomiješani s Ilirima (tzv. Panonci). Sličnu dugotrajnost života naselja potvrđuju nalazi na brdu Kuzelin iznad Moravca i na nizinskom Gradišću u Starome Čiču.

Ratom vođenim 33–35. područje oko Zagreba našlo se u rim. provinciji Panoniji, s tragovima rim. ostataka na više od 120 mjesta. Tuda su prolazile ceste koje su spajale Ptuj (*Poetovio*) sa Siskom (*Siscia*), središtem rim. provincije. Na tome povoljnom položaju Rimljani su osnovali gradić *Andautonium* na mjestu današnjega sela Šćitarjeva. Imao je gradske ulice, kanalizaciju, javno kupalište, javne spomenike, zgrade kojima su zidovi bili oslikani freskama, a podovi ukrašeni mozaicima. Drugo veće rim. naselje nalazilo se u Stenjevcu, a ladanjska dobra (*villae rusticae*) otkrivena su u Gornjem Stenjevcu, Gračanima, Remetama, Gornjim Čehima, u Maloj Mlaci, Glavnici, Moravcu i dr. U rimskim su nekropolama na više mjesta nađeni kameni nadgrobni spomenici s natpisima i likovima pokojnika. O vjeri stanovništva svjedoči žrtvenik rimskoga boga Jupitera i lokalnih božanstava Save i Silvana. Brončana svjetiljka u obliku janjeta s Kristovim monogramom, nađena na Mirogojskoj cesti, dokazuje da je bilo i kršćana. Njihovo je središte bila biskupija u Sisku.

Iz doba Seobe naroda ostalo je malo tragova. Nađena su četiri groba na Krugama, a u jednome od njih bio je pokopan konjanik (ostruge, žvale, koplje, dugačak bojni nož poput mača). U Stenjevcu, uz župnu crkvu Uznesenja Marijina, sustavno se istražuje slavensko (hrvatsko) groblje, koje se, poput grobnih nalaza ispred katedrale, zasad različito datira (VIII–XII. st.).

Povijest Zagreba. God. 1094. ugarski kralj Ladislav osnovao je Zagrebačku biskupiju (ili je uspostavio na tradiciji ranokršč. biskupije sa sjedištem u Sisku). Smještanje sjedišta biskupije u Zagreb svjedoči da je tu u XI. st. bilo znatno naselje. Naselja koja su tada postojala na zagrebačkome tlu nazivala su se vjerojatno isto kao i u mlađoj ispravi iz 1244: »Zagrebačko selo« (villa Zagrabiensis) i »ulica (zaselak) Latina« (Vicus Latinorum). Zagrebački Vicus Latinorum (poslije Laška ves, i konačno Vlaška ulica) bio je, kao i u nekim drugim eur. gradovima (npr. u Ostrogonu), naselje došljaka iz Italije, možda Francuske ili Belgije (Latini – jer su govorili narječjima nastalima iz latinskoga). Biskupsko sjedište s katedralom i kaptolom (Stolni kaptol zagrebački) nalazilo se od samoga početka gdje i danas, na kaptolskom brežuljku gdje se, prema starijim piscima (Vitezović i dr.), nalazila i županova utvrda (castrum). Na kaptolskome su se brežuljku i u okolici smjestili redovnici: templari (vjerojatno u drugoj pol. XII. st.) u Novoj vesi, franjevci s crkvom Sv. Franje na Kaptolu

IKAR, III. st. (nađen u Vugrovcu). Zagreb, Arheološki muzej

Zbirka enciklopedijske baštine

e-bastina.lzmk.hr

- **model** osmišljen za digitaliziranje arhivskih tiskanih enciklopedijskih i leksikografskih izdanja **u šest koraka**:
 1. **Skeniranje stranica i optičko prepoznavanje znakova**: korišten je Abbyy Finereader program koji podržava prepoznavanje znakova za različite jezike, uključujući dijakritičke znakove.
 2. **Uređivanje teksta i slika**: Abbyy Finereader omogućuje uzajaman pregled slike i teksta te mogućnost izravnoga uređivanja prepoznatoga teksta i skenirane slike.
 3. **Izrada abecedarija**: koristeći Abbyy Finereader ostavljene su oznake za natuknice te brojevi stranica koje se zapišu u zasebne .txt datoteke te se kasnije s pomoću Python skripte automatski prebacuju u jednu tablicu.

Zbirka enciklopedijske baštine

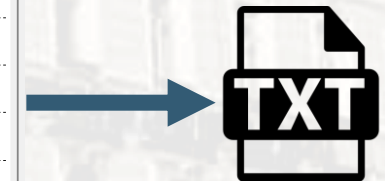
e-bastina.lzmk.hr

- **model** osmišljen za digitaliziranje arhivskih tiskanih enciklopedijskih i leksikografskih izdanja **u šest koraka**:
 4. **Izrada baze podataka**: podrazumijeva povezivanje svake natuknice abecedarija s njezinim završnim tekstom.
 5. **Izrada mrežne stranice**: na temelju strukturiranih podataka, izrađena je internetska platforma koja omogućuje pretragu, pregledavanje i listanje digitaliziranih izdanja.
 6. **Objava sadržaja na mreži**: dodaju se odgovarajuće metaoznake kako bi sadržaj bio dobro opisan.
- svakom je koraku prethodio odabir i implementacija odgovarajuće tehnologije
- djela se razlikuju po sadržaju, strukturi i prikazu grafičkih podataka

Primjer izrade abecedarija

- za svaku stranicu knjige stvorio se popis natuknica po stranicama (u .txt datotekama, napravljen pomoću Abbyy FineReader programa), a tablica koja sadrži popis natuknica po stranicama unutar određenoga sveska napravila se automatski pomoću skripte u programskome jeziku Python

The image displays a workflow for creating an alphabetical index (abecedarij) from a scanned document. On the left, the Abbyy FineReader interface shows a scanned page with a highlighted section titled "ABONDIO --- ABU --- SIMBEL". The highlighted text includes names and biographical details, such as "Antonio, ml., talijanski kipar i medaljer (Milano, 1538 — Beč, 22. V. 1591)." and "ABRAMOVIĆ, Ante, slikar (Pozavski Podgaci, kotar Zupanja, 17. V. 1903—).". On the right, a text editor window shows the extracted text formatted into an alphabetical list, starting with "4 ABONDIO, Antonio, ml." and "ABOZZO", followed by "ABRAKSAS", "ABRAMIĆ, Mihovil", "ABRAMOVIĆ, Ante", "ABRAMOWICZ, Bronisław", "ÁBRÁNYI, Lajos", "ABRESCH, Franz", and "ARREVI.IATUIRA". The text editor also shows a "Text Properties" panel with settings for font (Microsoft Sans Serif), size (14), and language (Croatian).

ELU ☆ 📁 ☁

Datoteka Uredi Prikaži Umetni Oblik Podaci Alati Proširenja Pomoć

↶ ↷ 🖨 📋 100% ▾ Kn % .0 ↵ .00 123 | Googl... ▾ | - 9 + | **B** *I* ⚡ A | 📌 🗂 📏 ▾ | ☰ ▾ | ⬇ ▾ | 🔍 ▾ | A ▾ | 🔗 🗨 📄

A1 ▾ `=Query({IMPORTRANGE("https://docs.google.com/spreadsheets/d/1ukzrMpstcZ2X1dOMdlS3WNnVb5R0vzLwtubdBeFVzVc/";"vol1!A:i");IMPORTRANGE("http`

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	ID	Natuknica	Stranica	Tekst	Vez	Prilog	Poveznica	InterLink	VezaEHU
34	33	ABONDIO, Anto	4	ABONDIO, 1. Alessandro,	1				
35	34	ABOZZO	4	ABOZZO v. Abociran	1		Abociranje		
36	35	ABRAKSAS	4	ABRAKSAS (lat. abra	1				
37	36	ABRAMIĆ, Miho	4	ABRAMIĆ, Mihovil, arheolc	1			663	1
38	37	ABRAMOVIĆ, A	4	ABRAMOVIĆ, Ante, slikar	1				2
39	38	ABRAMOWICZ,	4	ABRAMOWICZ, Bronislaw,	1			663	
40	39	ÁBRÁNYI, Lajos	4	ÁBRÁNYI, Lajos, madžarsl	1				
41	40	ABRESCH, Fran	4	ABRESCH, Franz, njemačl	1				
42	41	ABREVIJATURA	4	ABREVIJATURA (lat.	1				
43	42	ABRY, Léon-Eug	4	ABRY, Léon Eugène Auguste,</stror	1				
44	43	ABSTRACTION-	4	ABSTRACTION-CRÉATION,	1				
45	44	ABU MINA	4	ABU MINA, »grad Menasa	1				
46	45	ABU SIMBEL	4	ABU SIMBEL (danas<stror	1		Egipat		
47	46	ABUNDANTIA	5	ABUNDANTIA (lat. ol	1				
48	47	ABYDOS	5	ABYDOS (Abid, A	1				
49	48	ACADÉMIE CAF	5	ACADÉMIE CARRIÈRE, sl	1				
50	49	ACADÉMIE JUL	5	ACADÉMIE JULIAN, slobo	1				
51	50	ACADÉMIE RAM	5	ACADÉMIE RANSON, umj	1				
52	51	ACADÉMIE SUI	5	ACADÉMIE SUISSE, nazv	1				
53	52	ACCIPIES-drvor	5	ACCIPIES-drvorez, vrsta g	1				
54	53	ACCOUDOIR	5	ACCOUDOIR (acc	1				

Mrežna stranica zbirke

- stranica leksikografskog izdanja:
 - pregledna
 - funkcionalna
 - omogućava brzi pronalazak natuknica
- stranice su izrađene kao *single page application*
 - linkovi na zasebne natuknice se otvaraju preko # oznake u URL adresi

Mrežna stranica zbirke

- funkcionalnosti:
 - **pregled** natuknica po abecedi, **pretraživanje** natuknica
 - **međusobna povezanost** natuknica te veze između drugih leksikografskih izdanja
 - **izravno otvaranje** izvorne stranice izdanja u PDF dokumentu bez potrebe za preuzimanje dokumenta (PDF.js)
 - mogućnost **automatskog stvaranja citata** za natuknice
 - mogućnost **listanja** izvornog dokumenta (pomoću dflip)

HVALA NA POZORNOSTI!

Cvijeta Kraus

Irina Starčević Stančić

Bea Hrup

Leksikografski zavod Miroslav Krleža

digitalna@lzmk.hr

8-9. svibnja 2025., Zagreb